

Onderwijslogistieke benadering helpt bij vernieuwen

Veranderen geeft pijn

TEKST EN
FOTOGRAFIE
leonie Barnier

Omschakelen naar competentiegericht onderwijs, maatwerk bieden aan kleine groepen, leerlingen uitdagen met betekenisvolle taken. Hoe richt je dat logistiek in en wat komt hierbij kijken? Ervaringen uit Eindhoven.

De ene plattegrond ziet er nog fleuriger uit dan de andere. Leerlingen van het vmbo in Eindhoven (Helicon Opleidingen) werken in groepjes aan het thema van deze periode: 'Ons recreatiepark is fantastisch'. Ze kleuren de plattegronden, tekenen met Google SketchUp een vakantiehuisje of beantwoorden vragen die ze zelf hebben geformuleerd. In het taakboek staat wat ze moeten doen. Docenten van alle richtingen, ook de avo-vakken, hebben taken geformuleerd waarin hun vakgebied aan de orde komt.

Marie-Louise van der Vooren is aanwezig als coach. Zij is docent

Creatief, maar nu begeleidt ze bij Food. Een groepje dat zich achter de laptops verschuilt, dirigeert ze rondom de plattegrond. Ze vindt het leuk om naast docent coach te zijn, om bij een ander in de les te kijken. "Je ziet de leerlingen ook eens op een andere manier en je ondersteunt elkaar." Van de Vooren ondersteunt deze ochtend docent Food Mimi van de Beek. Samen vullen zij twee lesblokken van anderhalf uur voor leerlingen uit drie klassen. Terwijl Van der Vooren de leerlingen aan het werk zet met het thema, vertelt Van de Beek in het praktijkgedeelte van het lokaal aan een paar leerlingen hoe je vlierbloesembeignets maakt.

Lagen geschrapt

Lessen van anderhalf uur, twee docenten voor een divers samengestelde groep, thema's voor de onderbouw en beroepssituaties in de bovenbouw, integratie van avo in de praktijk, grote praktijkruimtes. Er is veel veranderd op het vmbo in Eindhoven. "Vier jaar geleden gaven we nog heel traditioneel les", vertelt teamleider Ton Helsper. "Klassikale, frontale lessen van 45 minuten. Niemand wist wat de ander deed. Er was nauwelijks afstemming tussen theorie en praktijk. De leerlingen waren vrij passief." Daar wilde het team vanaf. Het koos voor een scenario met activerende en betekenis-

volle werkvormen. Op de gevel van de school prijkt nu het woord AKTIEF. Dat staat voor: Authentiek en activerend, Kwaliteit en kennis, Teamwerk en talentontwikkeling, Ict en initiatief, Eigen(w)aardig en eigenvaardig, Feiten en fun. De term geeft de richting aan als het team even niet weet welke kant het op moet. AKTIEF, niet alleen voor de leerlingen, ook voor en door de docenten. Helsper: "Vier jaar geleden hadden we docenten, mentoren, coördinatoren, vakgroepvoorzitters, een adjunct-directeur en een directeur; en dat voor vierhonderd leerlingen. Er werd veel naar boven gedelegeerd, 'onder' nam weinig verantwoordelijkheid. We hebben heel wat lagen geschrapt. De verantwoordelijkheden liggen nu zo laag mogelijk." Bij Van de Beek en haar collega's. Zij zijn verantwoordelijk voor de vakinhoudelijke en roostertechnische invulling van hun blokken; de schoolleiding maakt jaarlijks een 'vlekkenplan' met daarin een verdeling van de blokken over de week.

Hele klui

's Middags heeft Van de Beek tweedejaars leerlingen. Voor het Wereldfeest zoeken de groepjes op internet hapjes en drankjes uit een ver land. Bob en Anouk hebben notentaart uit Chili gevonden. Ze moeten uitrekenen hoeveel ingredi-

Rekenen voor het Wereldfeest. Onderwijsassistent Hilde Ras probeert Bob uit te leggen hoe hij de prijs van één ei berekent

EN PLEZIER

enten ze nodig hebben en hoeveel het kost om dat voor tweehonderd mensen te maken. Bob werkt de berekening uit in een schema dat hij via Livelink heeft opgehaald. De taak is pittig. Onderwijsassistent Hilde Ras heeft er een hele kluit aan om de berekeningen aan iedereen uit te leggen. Anouk snapt er niets van en vraagt Bob om hulp. Maar ook hij komt er niet uit. Om de eenheidsprijs van een ei te bepalen deelt hij het aantal door de prijs in plaats van andersom. Nee, zegt Bob, hij heeft dit niet bij rekenen gehad.

Dit is iets waaraan Helsper wil werken. Nu presenteren de praktijkdocenten tijdens een tweewekelijks

overleg waarmee zij bezig zijn rond het thema of de beroepssituatie. De avo-docenten moeten daarbij aansluiten, zowel inhoudelijk als in de tijd. Helsper zou graag zien dat de avo-docenten vaker in de praktijkruimtes aanwezig zijn, zodat er nog meer integratie komt. Voorlopig redden Van de Beek en Ras zich ermee. Maar ze concluderen ook dat dit eigenlijk te hoog gegrepen is voor deze leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg. Ze besluiten hun taak aan te passen.

Goed geregeld

Bij het opnieuw inrichten van het onderwijs heeft vmbo Eindhoven de

hulp ingeroepen van KPC Groep. Die begeleidde de school bij het uiterafelen van het curriculum van een beroepssituatie naar losse leeractiviteiten. 'Decomponeren' noemt KPC Groep dat. Decomponeren van het curriculum is een eerste stap in het herinrichten van het onderwijs, zodanig dat die aansluit bij de wensen van de leerling en de organisatie van de school (zie kader). Na deze decompositie blijkt dat sommige leeractiviteiten om een docent vragen, andere om een coach. Verandering van het onderwijs heeft dus invloed op het personeelsbeleid. En op de inzet van voorzieningen: soms is een laptop nodig, soms een keu-

Ook onderwijslogistiek: in de ene helft van het lokaal richten leerlingen een pretpark in, in de andere helft maken ze vlierbloesembeignets

Decomponeren en arrangeren

KPC Groep beschrijft in het boekje *Leren Goed Geregeld* een methode om aan de slag te gaan met onderwijslogistiek. De methode gaat uit van het decomponeren van het curriculum in losse leeractiviteiten, waaraan vervolgens werkvormen en docentrollen worden gekoppeld. De losse leeractiviteiten, die een bepaalde tijdseenheid beslaan, kunnen vervolgens gebruikt worden om een opleiding te arrangeren die past bij de vraag van de leerling en de schoolorganisatie. De methode helpt scholen bij veranderprocessen, zoals de omschakeling naar competentiegericht onderwijs, maar kan ook een manier zijn om personeel en voorzieningen efficiënter in te zetten. Informatie: KPC Groep, Jos Beks 06 5124 5830.

Wat is gezonde voeding? Hoeveel kost de inkoop voor een snackbar? De vmbo'ers richten hun ideale pretpark in

ken. Bovendien is het voor de afstemming tussen de leeractiviteiten handig als de docent, de coach, de laptop en de keuken tegelijkertijd in dezelfde ruimte voor de leerling beschikbaar zijn. Onderwijslogistiek, heet dat.

Ook de organisatie van personeel vroeg om een aanpassing. Minder lagen, meer teamwerk. Dat verliep niet zonder slag of stoot. Helsper: "Je redt het niet met alleen te zeggen: ga maar samenwerken." Mensen moesten andere rollen aannemen, een teamspeler worden. Niet iedereen voelde zich daarbij thuis, er zijn mensen opgestapt. Bij het aannamebeleid is dit nu een belangrijk criterium.

Behalve de organisatie, de voorzieningen en het personeelsbeleid is de monitoring een belangrijk aandachtspunt wanneer een school aan de slag gaat met het anders inrichten van haar onderwijs. Zoals de docenten constateren dat de opdracht voor sommige leerlingen te hoog gegrepen is en ze hun eisen bijstellen, zo moet ook de school in de gaten houden of alles goed verloopt en of iedereen op de hoogte is.

Ouders vroegen zich af of hun kinderen wel genoeg leerden in het nieuwe type onderwijs. Er kwam een voorlichtingsavond waarin de school de ouders gerust kon stellen. "Dat hadden we veel eerder moeten doen."

Successen delen

Schoolontwikkeling gaat niet vanzelf. Docenten moeten veel loslaten als de school het onderwijs wil veranderen: de controle over hun eigen vak met een methode, de angst voor het niet halen van de exameneisen, het rotsvaste geloof in het traditionele onderwijs en de gedachte dat ze alleen geschikt zijn voor de rol van docent. Daar moet iets voor terugkomen, vindt Helsper. Daarom vindt hij het belangrijk om de successen te delen. Zoals de diplomering van vorig jaar, de eerste binnen het nieuwe type onderwijs. "Die was niet beter of slechter dan daarvoor. En als dat dit jaar weer zo is dan is dat een hele geruststelling." Een succes dus.